

**АНТИМОНОПОЛЬНИЙ КОМІТЕТ УКРАЇНИ
ПІВДЕННЕ МІЖОБЛАСНЕ ТЕРИТОРІАЛЬНЕ ВІДДІЛЕННЯ**

**РЕКОМЕНДАЦІЇ
АДМІНІСТРАТИВНОЇ КОЛЕГІЇ**

від 06.09.2023 р.

м. Одеса

№65/28-рк/к

КП «Арбузинський ККП»

Про припинення дій, які містять ознаки порушення законодавства про захист економічної конкуренції

1. Предмет рекомендацій

- (1) Дії комунального підприємства «Арбузинський комбінат комунальних послуг», які містять ознаки порушення законодавства про захист економічної конкуренції, передбаченого пунктом 2 статті 50 та частиною першою статті 13 Закону України «Про захист економічної конкуренції», у вигляді зловживання монопольним (домінуючим) становищем на ринку послуг з централізованого водовідведення шляхом вчинення дій, які полягають в укладенні зі споживачами договорів про надання послуг з централізованого водовідведення, умови яких не відповідають умовам типових договорів про надання послуг з централізованого водопостачання та централізованого водовідведення, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 05.07.2019 № 690 (в редакції постанови Кабінету Міністрів від 02.02.2022 №85 «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 05.07.2019 № 690»), що можуть призвести до ущемлення інтересів споживачів, які були б неможливими за умов існування значної конкуренції на ринку.

2. Суб'єкт господарювання, якому надаються рекомендації

- (2) Суб'єктом господарювання, якому надаються рекомендації, є комунальне підприємство «Арбузинський комбінат комунальних послуг» (далі – КП «Арбузинський ККП», Підприємство) (згідно з даними Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань ідентифікаційний код юридичної особи (*«Інформація з обмеженим доступом»*)); місцезнаходження: (*«Інформація з обмеженим доступом»*)).
- (3) Одним із видів діяльності КП «Арбузинський ККП» згідно з кодом КВЕД (*«Інформація з обмеженим доступом»*).
- (4) У розумінні абзацу тринадцятого статті 1 Закону України «Про захист економічної конкуренції» КП «Арбузинський ККП» є суб'єктом господарювання.

3. Процесуальні дії

- (5) Південним міжобласним територіальним відділенням Антимонопольного комітету України (далі – Відділення) на адресу КП «Арбузинський ККП» надіслано вимогу про надання інформації від 05.05.2023 №65-02/953.

4. Визначення монопольного (домінуючого) становища

- (6) Відповідно до Методики визначення монопольного (домінуючого) становища суб'єктів господарювання на ринку, затвердженої розпорядженням Антимонопольного комітету України від 05.03.2002 №49-р, зареєстрованої в Міністерстві юстиції України 01.04.2002 за №317/6605 (далі – Методика), Відділенням проведено дослідження становища КП «Арбузинський ККП» на ринку надання послуг з централізованого водовідведення.

4.1. Об'єктами аналізу щодо визначення монопольного (домінуючого) становища є:

- (7) Відповідно до пункту 3.1 Методики об'єктами аналізу щодо визначення монопольного (домінуючого) становища є: суб'єкт господарювання; група суб'єктів господарювання; конкретний товар (продукція, роботи, послуги), який випускається, постачається, продається, придбавається (використовується, споживається) цим (цими) суб'єктом (суб'єктами) господарювання.

4.1.1. Суб'єкт господарювання

- (8) Згідно з пунктом 3.4 Методики визначення складу групи суб'єктів господарювання здійснюється шляхом установа переліку незалежних суб'єктів господарювання, до складу яких входить суб'єкт (суб'єкти) господарювання, що випускає(ють), постачає(ють), продає(ють), придбаває(ють), споживає(ють), використовує(ють) конкретний товар (продукцію, роботи, послуги).
- (9) КП «Арбузинський ККП» є суб'єктом господарювання згідно із Законом України «Про захист економічної конкуренції».
- (10) Об'єктом аналізу є КП «Арбузинський ККП» - суб'єкт господарювання, що здійснює діяльність із надання послуг з централізованого водовідведення.

4.1.2. Конкретний товар (продукція, товари, послуги), який випускається, постачається, придбавається (використовується, споживається) цим суб'єктом господарювання

- (11) Об'єктом аналізу є послуги з централізованого водовідведення.

5.2. Визначення переліку товарів та основних продавців, покупців цих товарів, щодо яких має визначатися монопольне (домінуюче) становище

4.2.1. Перелік товарів, щодо яких має визначатися монопольне (домінуюче) становище суб'єкта господарювання

- (12) Відповідно до пункту 4.1 Методики перелік товарів, щодо яких має визначатися монопольне (домінуюче) становище суб'єкта господарювання, складається з товарів (товарних груп), які обертаються в Україні чи на відповідній частині її території і які мають для продавців (постачальників, виробників), покупців (споживачів, користувачів) ознаки одного (подібного, аналогічного) товару (товарної групи).
- (13) Визначення ознак одного (подібного, аналогічного) товару (товарної групи) здійснюється, виходячи з подібності, зокрема: споживчих характеристик, умов споживання, умов реалізації та цін.
- (14) Товаром щодо якого визначається монопольне (домінуюче) становище КП «Арбузинський ККП» є послуги з централізованого водовідведення.

4.2.1.1. Споживчі характеристики

- (15) Відповідно до пункту 4.2.1. Методики споживчі характеристики товару визначаються за функціональним призначенням, фізичними, технічними та експлуатаційними характеристиками, ступенем новизни товару.
- (16) Згідно з пунктом 5 частини першої статті 1 Закону України «Про житлово-комунальні послуги» житлово-комунальні послуги - це результат господарської діяльності, спрямованої на забезпечення умов проживання та/або перебування осіб у житлових і нежитлових приміщеннях, будинках і спорудах, комплексах будинків і споруд відповідно до нормативів, норм, стандартів, порядків і правил, що здійснюється на підставі відповідних договорів про надання житлово-комунальних послуг.
- (17) Відповідно до статті 6 Закону України «Про житлово-комунальні послуги» послуга з централізованого водовідведення віднесена до комунальної послуги.

- (18) Відповідно до частини першої статті 1 Закону України «Про питну воду, питне водопостачання та водовідведення»:
- (19) - централізоване водовідведення - господарська діяльність із відведення та очищення стічних вод за допомогою системи централізованого водовідведення;
- підприємство централізованого водовідведення - суб'єкт господарювання, що здійснює експлуатацію об'єктів/систем централізованого водовідведення;
- система централізованого водовідведення - сукупність технічних засобів, включаючи мережі, споруди, устаткування (пристрої), для централізованого відведення та очищення стічних вод, що пов'язані єдиним технологічним процесом;
- (20) Основною споживчою властивістю послуг з централізованого водовідведення є їх надання суб'єктами господарювання, які мають діючі каналізаційні мережі, що їм належать або ними використовують (експлуатуються).

4.2.1.2. Умови споживання

- (21) Умови споживання послуг з централізованого водовідведення визначені Законами України «Про житлово-комунальні послуги», «Про питну воду, питне водопостачання та водовідведення», постановою Кабінету Міністрів України від 05.07.2019 № 690 «Про затвердження Правил надання послуг з централізованого водопостачання та централізованого водовідведення і типових договорів про надання послуг з централізованого водопостачання та централізованого водовідведення».
- (22) Вказаними нормативно-правовими актами передбачено надання послуг з централізованого водовідведення виключно на договірних засадах.
- (23) Послуги з централізованого водовідведення надаються споживачеві згідно з умовами договору, що укладається відповідно до типових договорів про надання послуги відповідно до статті 12 Закону України «Про житлово-комунальні послуги».
- (24) Таким чином, умовами споживання послуг є укладання договорів між виконавцем та споживачем послуг з централізованого водовідведення.

4.2.1.3. Умови реалізації

- (25) Згідно з пунктом 28 частини першої статті 7 Закону України «Про ліцензування видів господарської діяльності» господарська діяльність з надання послуг з централізованого водовідведення підлягає ліцензуванню.
- (26) КП «Арбузинський ККП», відповідно до розпорядження голови Миколаївської обласної державної адміністрації від 17.04.2014 №87-р, видано ліцензію на провадження діяльності з централізованого водовідведення.
- (27) Послуги з централізованого водовідведення надаються із застосуванням певних інженерних мереж та згідно зі статтею 5 Закону України «Про природні монополії» віднесені до сфери діяльності суб'єктів природної монополії.
- (28) Отже, КП «Арбузинський ККП», здійснюючи діяльність з централізованого водовідведення, є суб'єктом природної монополії та віднесене до Зведеного переліку природних монополій, розміщеного на офіційному сайті Антимонопольного комітету України <https://www.amcu.gov.ua> станом на 30.04.2023.
- (29) Відповідно до частини 2 статті 12 Закону України «Про житлово – комунальні послуги» договори про надання комунальних послуг можуть затверджуватися окремо для різних моделей організації договірних відносин (індивідуальний договір, індивідуальний договір з обслуговуванням внутрішньобудинкових систем, колективний договір) та для різних категорій споживачів (індивідуальний споживач (співвласник багатоквартирного будинку, власник будівлі, у тому числі власник індивідуального садибного житлового будинку), колективний споживач).

4.2.1.4. Ціна

- (30) Відповідно до частини першої статті 191 Господарського кодексу України державні регульовані ціни запроваджуються Кабінетом Міністрів України, органами виконавчої влади, державними колегіальними органами та органами місцевого самоврядування відповідно до їх повноважень у встановленому законодавством порядку.

- (31) Законом України «Про ціни і ціноутворення» визначено, що суб'єкти господарювання під час провадження господарської діяльності використовують вільні ціни та державні регульовані ціни.
- (32) Частиною першою статті 10 Закону України «Про ціни і ціноутворення» передбачено, що ціни (тарифи) на житлово-комунальні послуги встановлюються за домовленістю сторін, крім випадків, коли відповідно до закону ціни (тарифи) є регульованими. У такому разі ціни (тарифи) встановлюються уповноваженими законом державними органами або органами місцевого самоврядування відповідно до закону.
- (33) Відповідно до підпункту 2 пункту а статті 28 Закону України «Про місцеве самоврядування» до відання виконавчих органів сільських, селищних, міських рад належить, зокрема, встановлення в порядку і межах, визначених законодавством, тарифів на централізоване водовідведення.
- (34) Тобто, тарифи на послуги з централізованого водовідведення для КП «Арбузинський ККП» затверджуються рішенням виконавчого комітету Арбузинської селищної ради.
- (35) Згідно з рішенням виконавчого комітету Арбузинської селищної ради від 28.12.2021 № 375 «Про встановлення тарифів на послуги по водовідведенню КП «Арбузинський комбінат комунальних послуг» на 2022 рік» встановлено тариф на послуги водовідведення в розмірі 44,72 грн/м³ (без ПДВ), що є чинним.
- (36) Отже, кінцеві споживачі послуг з централізованого водовідведення не мають можливості впливу на ціну послуг, у тому числі під час врегулювання договірних відносин на ці послуги, оскільки тарифи на ці послуги затверджує виконавчий комітет Арбузинської селищної ради.
- (37) Таким чином, послуги з централізованого водовідведення надаються КП «Арбузинський ККП» на платній основі, а отже, є товаром, щодо якого визначається монополічне (домінуюче) становище КП «Арбузинський ККП».

4.2.2. Перелік основних продавців (постачальників, виробників), покупців (споживачів, користувачів)

- (38) Відповідно до статті 1 Закону України «Про питну воду, питне водопостачання та водовідведення»:
- (39) - підприємство централізованого водовідведення - суб'єкт господарювання, що здійснює експлуатацію об'єктів/систем централізованого водовідведення;
- (40) Виробником (виконавцем) послуг централізованого водовідведення КП «Арбузинський ККП».
- (41) Споживачами послуг централізованого водовідведення є фізичні та юридичні особи, які отримують або мають намір отримати від КП «Арбузинський ККП» послуги з централізованого водовідведення.

4.3. Визначення товарних меж ринку

- (42) Відповідно до пункту 1.3. Методики товар – це будь – який предмет господарського обороту, в тому числі продукція, роботи, послуги, документи, що підтверджують зобов'язання та права (зокрема цінні папери).
- (43) Товарні межі ринку - товар (товарна група), сукупність схожих, однорідних предметів господарського обороту, в межах якої споживач за звичайних умов може перейти від споживання певного виду предметів господарського обороту до споживання іншого.
- (44) Враховуючи, що централізоване водовідведення здійснюється на платній основі, ця послуга є товаром.
- (45) Відповідно до пунктів 5.1-5.3 Методики товарні межі ринку визначаються шляхом формування групи взаємозамінних товарів (товарних груп), у межах якої споживач за звичайних умов може легко перейти від споживання одного товару до споживання іншого.
- (46) Формування групи взаємозамінних товарів (товарних груп) здійснюється із переліку товарів, які мають для продавців (постачальників, виробників), покупців (споживачів,

користувачів) ознаки одного (подібного, аналогічного) товару (товарної групи), за показниками взаємозамінності, якими, зокрема, є:

- подібність призначення, споживчих властивостей,
 - умов використання тощо;
 - подібність фізичних, технічних, експлуатаційних властивостей і характеристик, якісних показників тощо;
 - наявність спільної групи споживачів товару (товарної групи);
 - відсутність суттєвої різниці в цінах; взаємозамінність товарів (товарної групи) з точки зору їх виробництва, тобто здатності виробників запропонувати нові товари замість наявних.
- (47) При проведенні дослідження враховується, що взаємозамінні товари належать до групи однорідних товарів (товарних груп), які розглядаються споживачем як один і той же товар (товарна група), і які можуть бути стандартизовані або диференційовані.
- (48) Стандартизованими товарами (товарними групами) можуть розглядатися товари, які мають єдину систему показників, параметрів, що характеризують товар, і у виробництві яких використовуються єдині чи однакові технічні стандарти, технічні умови, стандарти застосування тощо.
- (49) Послуги з централізованого водовідведення за споживчими властивостями, умовами користування, технічними характеристиками тощо не мають товарів – замінників.
- (50) Споживач може отримати вказані послуги лише у суб'єкта господарювання, який надає послуги з централізованого водовідведення на визначеній території, де обслуговуються мережі водовідведення.
- (51) Оскільки послуга з централізованого водовідведення є послугою, яка не має замінників, відтак у споживачів цих послуг відсутня альтернатива .
- (52) За таких обставин товарними межами ринку є послуги централізованого водовідведення.

4.4.Визначення територіальних (географічних) меж ринку.

- (53) Відповідно до пункту 1.3. Методики територіальні (географічні) межі ринку - територія зі сферою взаємовідносин купівлі-продажу товару (групи товарів), в межах якої за звичайних умов споживач може легко задовольнити свій попит на певний товар і яка може бути, як правило, територією держави, області, району, міста тощо або їхніми частинами.
- (54) Згідно з пунктом 6.1 Методики територіальні (географічні) межі ринку певного товару (товарної групи) визначаються шляхом установлення мінімальної території, за межами якої з точки зору споживача придбання товарів (товарної групи), що належать до групи взаємозамінних товарів (товарної групи), є неможливим або недоцільним.
- (55) Положеннями пункту 1.3 Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з централізованого водопостачання та централізованого водовідведення, затверджених постановою Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг від 22.03.2017 №307 (далі – Ліцензійні умови), визначено наступну термінологію:
- система централізованого водовідведення (каналізація) - комплекс об'єктів, споруд, колекторів, каналізаційних мереж, пов'язаних єдиним технологічним процесом відведення та очищення стічної води населених пунктів;
 - місце провадження господарської діяльності з централізованого водовідведення - територія, у межах якої провадиться господарська діяльність із відведення та очищення стічної води за допомогою комплексу об'єктів, споруд, колекторів, каналізаційних мереж, пов'язаних єдиним технологічним процесом, що зазначені в документах, які додаються до заяви про отримання ліцензії (з урахуванням змін до документів, поданих ліцензіатом в установленому цими Ліцензійними умовами порядку).
- (56) З урахуванням зазначеного, характерною особливістю послуг централізованого водовідведення є неможливість переміщення попиту географічно, оскільки необхідною

умовою отримання даних послуг є наявність діючих систем централізованого водовідведення.

- (57) Особливістю послуг з централізованого водовідведення є їх отримання безпосередньо у суб'єкта господарювання, який провадить цю діяльність за місцем знаходження діючих каналізаційних мереж.
- (58) Згідно з інформацією КП «Арбузинський ККП», наданою листом від 22.05.2023 №28 (вх. №65-01/1022 від 02.06.2023), ним надаються послуги з централізованого водовідведення в межах території смт Арбузинка.
- (59) Отже, територіальними (географічними) межами ринку послуг з централізованого водовідведення є територія смт Арбузинка Первомайського району Миколаївської області, де розташовані діючі каналізаційні мережі, які належать або використовуються (експлуатуються) КП «Арбузинський ККП».

4.5. Часові межі ринку

- (60) Відповідно до пункту 1.3. Методики часові межі ринку - час стабільності ринку, тобто період, протягом якого структура ринку, співвідношення попиту та пропозиції на ньому істотно не змінюються.
- (61) Відповідно до пункту 7.1 Методики часові межі ринку визначаються як проміжок часу (як правило, рік), протягом якого відповідна сукупність товарно-грошових відносин між продавцями (постачальниками, виробниками) і споживачами утворює ринок товару із сталою структурою.
- (62) Абзац 11 статті 1 Закону України «Про захист економічної конкуренції» закріплює, що пропозиція та попит на відповідні товари мають існувати протягом певного часу.
- (63) Протягом 2022 року по лютий 2023 року КП «Арбузинський ККП» уклало договори на надання послуг з водовідведення.
- (64) КП «Арбузинський ККП» залишався єдиним продавцем послуг з централізованого водовідведення у територіальних (географічних) межах смт Арбузинка Первомайського району Миколаївської області, де розташовані діючі каналізаційні мережі, які належать або використовуються (експлуатуються) КП «Арбузинський ККП».
- (65) Таким чином, протягом 2022 року по квітень 2023 року сукупність товарно-грошових відносин між КП «Арбузинський ККП» та споживачами послуг з централізованого водовідведення в межах території смт Арбузинка не зазнала істотних змін.
- (66) У зв'язку з викладеним, часовими межами даного ринку визначено період з 2022 року по квітень 2023 року.

4.6. Визначення потенційних конкурентів

- (67) Відповідно до пункту 9.1 Методики потенційними конкурентами вважаються такі суб'єкти господарювання:
 - які мають матеріально — технічну базу, кадри, технології тощо, але з різних причин не реалізують ці можливості;
 - які виготовляють товари (товарні групи), що складають товарі межі ринку, але не реалізують їх на відповідному ринку;
 - нові суб'єкти господарювання, які можуть вступити на ринок.
- (68) Зважаючи на специфіку послуг з централізованого водопостачання та централізованого водовідведення та їх технологічну особливість, надання зазначених послуг можливе лише при наявності спеціального обладнання для організації надання послуг з централізованого водопостачання та централізованого водовідведення, отримання дозволу на спеціальне водокористування та ліцензії на провадження господарської діяльності з надання послуг централізованого водопостачання та водовідведення.
- (69) Відповідно до статті 1 Закону України «Про природні монополії» природна монополія — стан товарного ринку, при якому задоволення попиту на цьому ринку є більш ефективним за умови відсутності конкуренції внаслідок технологічних особливостей виробництва (у зв'язку з істотним зменшенням витрат виробництва на одиницю товару в міру збільшення обсягів виробництва), а товари (послуги), що виробляються

суб'єктами природних монополій, не можуть бути замінені у споживанні іншими товарами (послугами), у зв'язку з чим попит на цьому товарному ринку менше залежить від зміни цін на ці товари (послуги), ніж попит на інші товари (послуги).

- (70) Відповідно до частини другої статті 6 Закону України «Про житлово – комунальні послуги» виконавцями комунальних послуг, зокрема послуги з централізованого водовідведення – суб'єкт господарювання, що провадить господарську діяльність з централізованого водовідведення.
- (71) Отже, внаслідок технологічних особливостей послуг централізованого водовідведення, а також враховуючи те, що ринок централізованого водовідведення знаходиться в стані природної монополії, конкуренція на ньому відсутня.
- (72) З огляду на зазначене, у КП «Арбузинський ККП» у період з 2022 року по квітень 2023 року відсутні конкуренти на ринку послуг з централізованого водовідведення в територіальних (географічних) межах території смт Арбузинка Первомайського району Миколаївської області, де розташовані діючі каналізаційні мережі, які належать або використовуються (експлуатуються) КП «Арбузинський ККП».

4.7. Визначення бар'єрів вступу на ринок

- (73) Згідно з пунктом 9.2 Методики бар'єрами для вступу потенційних конкурентів на відповідний ринок є: обмеження за попитом, пов'язані з високою насиченістю ринку товарами (товарними групами) та низькою платоспроможністю покупців; адміністративні обмеження; економічні та організаційні обмеження; екологічні обмеження; нерозвиненість ринкової інфраструктури; інші обмеження, що спричиняють суттєві витрати, необхідні для вступу на певний ринок товару (товарної групи).
- (74) Отже, бар'єрами для вступу потенційних конкурентів на ринок послуг з централізованого водовідведення є: економічні обмеження, пов'язані з необхідністю залучення значних коштів для придбання відповідного обладнання для організації надання послуг з централізованого водовідведення, а також наявність власних або орендованих мереж, необхідність отримання ліцензії на надання послуг з централізованого водовідведення тощо.

4.8. Встановлення монопольного (домінуючого) становища

- (75) Відповідно до абзацу другої частини першої статті 12 Закону України «Про захист економічної конкуренції» суб'єкт господарювання займає монопольне (домінуюче) становище на ринку товару, якщо:
- на цьому ринку в нього немає жодного конкурента.
 - не зазнає значної конкуренції внаслідок обмеженості можливостей доступу інших суб'єктів господарювання щодо закупівлі сировини, матеріалів та збуту товарів, наявності бар'єрів для доступу на ринок інших суб'єктів господарювання, наявності пільг чи інших обставин.
- (76) Суб'єкти господарювання не зазнають значної конкуренції, якщо завдяки своїй ринковій владі мають здатність не допускати, усувати чи обмежувати конкуренцію, зокрема обмежувати конкурентоспроможність інших суб'єктів господарювання, або ущемлювати інтереси інших суб'єктів господарювання чи споживачів (пункт 10.3 Методики).
- (77) Так, з урахуванням пункту 10.3 Методики, здатність КП «Арбузинський ККП», яке є єдиним надавачем послуг з централізованого водовідведення на території смт Арбузинка Первомайського району Миколаївської області, диктувати свої умови при продажу товару є ознакою ринкової влади.
- (78) Враховуючи вищезазначене, становище КП «Арбузинський ККП» у період з 2022 року по квітень 2023 року на ринку послуг з централізованого водовідведення в територіальних (географічних) межах смт Арбузинка Первомайського району Миколаївської області, де розташовані діючі каналізаційні мережі, які належать або використовуються (експлуатуються) КП «Арбузинський ККП», має ознаки

монопольного (домінуючого), оскільки на цьому ринку у нього немає жодного конкурента, тобто із часткою 100%

5. Обставини, які містять ознаки порушення законодавства про захист економічної конкуренції

- (79) Відповідно до статей 3, 7, 17 Закону України «Про Антимонопольний комітет України», пункту 2 Положення про територіальне відділення Антимонопольного комітету України, затвердженого розпорядженням Антимонопольного комітету України від 23.02.2001 № 32-р, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 30.03.2001 за № 291/5482, Відділенням здійснювався в межах Миколаївської області державний контроль за дотриманням суб'єктами господарювання законодавства про захист економічної конкуренції на регіональному ринку послуг з централізованого водопостачання та централізованого водовідведення.
- (80) Відносини, що виникають у процесі надання та споживання житлово-комунальних послуг, регулюються Законом України «Про житлово-комунальні послуги».
- (81) Відповідно до пунктів 2, 5, 6, 13 частини першої статті 1 Закону України «Про житлово-комунальні послуги» наведені нижче терміни вживаються в такому значенні:
- *виконавець комунальної послуги* – суб'єкт господарювання, що надає комунальну послугу споживачу відповідно до умов договору;
 - *житлово-комунальні послуги* – результат господарської діяльності, спрямованої на забезпечення умов проживання та/або перебування осіб у житлових і нежитлових приміщеннях, будинках і спорудах, комплексах будинків і споруд відповідно до нормативів, норм, стандартів, порядків і правил, що здійснюється на підставі відповідних договорів про надання житлово-комунальних послуг;
 - *індивідуальний споживач* - фізична або юридична особа, яка є власником (співвласником) нерухомого майна, або за згодою власника інша особа, яка користується об'єктом нерухомого майна і отримує житлово-комунальну послугу для власних потреб та з якою або від імені якої укладено відповідний договір про надання житлово-комунальної послуги;
 - *споживач житлово-комунальних послуг* – індивідуальний або колективний споживач.
- (82) Частинами першою та третьою статті 2 Закону України «Про житлово-комунальні послуги» визначено, що предметом регулювання цього Закону є відносини, що виникають у процесі надання споживачам послуг, зокрема з централізованого водовідведення. Норми цього Закону застосовуються з урахуванням особливостей, встановлених законами, що регулюють відносини у сферах, зокрема централізованого водовідведення.
- (83) Згідно з пунктом 6 частини другої статті 6 Закону України «Про житлово-комунальні послуги» виконавцем послуг з централізованого водовідведення є суб'єкт господарювання, що провадить господарську діяльність з централізованого водовідведення.
- (84) Статтями 7, 8 Закону України «Про житлово-комунальні послуги» визначені права і обов'язки споживачів, у тому числі індивідуальних, та відповідно виконавців комунальних послуг. Так, індивідуальний споживач зобов'язаний укладати договори про надання житлово - комунальних послуг у порядку і випадках, визначених законом. Виконавець комунальної послуги зобов'язаний готувати та укладати із споживачем договори про надання комунальних послуг з визначенням відповідальності за дотримання умов їх виконання згідно з типовим договором.
- (85) У відповідності до частини першої статті 12 Закону України «Про житлово-комунальні послуги» надання житлово-комунальних послуг здійснюється виключно на договірних засадах.
- (86) Частиною другою статті 12 Закону України «Про житлово-комунальні послуги» визначено, що договори про надання житлово-комунальних послуг укладаються

відповідно до типових або примірних договорів, затверджених Кабінетом Міністрів України або іншими уповноваженими законом державними органами відповідно до закону. Договори про надання комунальних послуг можуть затверджуватися окремо для різних моделей організації договірних відносин (індивідуальний договір, індивідуальний договір з обслуговуванням внутрішньобудинкових систем, колективний договір) та для різних категорій споживачів (індивідуальний споживач (співвласник багатоквартирного будинку, власник будівлі, у тому числі власник індивідуального садибного житлового будинку), колективний споживач).

- (87) Відповідно до частини третьої статті 12 Закону України «Про житлово-комунальні послуги» істотними умовами договору про надання житлово-комунальної послуги є:
- перелік послуг;
 - вимоги до якості послуг;
 - права і обов'язки сторін;
 - відповідальність сторін за порушення договору;
 - ціна послуги;
 - порядок оплати послуги;
 - порядок і умови внесення змін до договору, в тому числі щодо ціни послуги;
 - строк дії договору, порядок і умови продовження його дії та розірвання.
- (88) Крім того, відповідно до частини другої статті 13 Закону України «Про житлово-комунальні послуги» виконавець комунальної послуги, який займає монопольне становище на ринку, за наявності у нього технічних можливостей надання комунальної послуги не вправі відмовити в укладенні відповідного договору споживачеві чи іншій особі, яка відповідно до договору або закону укладає такий договір в інтересах споживача, якщо інше не передбачено законом.
- (89) Згідно з частиною третьою статті 24 Закону України «Про житлово-комунальні послуги» послуга з централізованого водовідведення надається згідно з умовами договору, що укладається з урахуванням особливостей, визначених цим Законом, та вимогами правил надання послуг з централізованого водовідведення, що затверджуються Кабінетом Міністрів України, якщо інше не передбачено законом.
- (90) Законом України «Про питну воду, питне водопостачання та водовідведення» визначаються правові, економічні та організаційні засади функціонування системи питного водопостачання, спрямовані на гарантоване забезпечення населення якісною та безпечною для здоров'я людини питною водою.
- (91) Відповідно до статті 1 Закону України «Про питну воду, питне водопостачання та водовідведення» основні терміни вживаються в такому значенні, зокрема:
- водовідведення* - діяльність із збирання, транспортування та очищення стічних вод за допомогою систем централізованого водовідведення або інших споруд відведення та/або очищення стічних вод;
- підприємство централізованого водовідведення* - суб'єкт господарювання, що здійснює експлуатацію об'єктів/систем централізованого водовідведення;
- система централізованого водовідведення* - сукупність технічних засобів, включаючи мережі, споруди, устаткування (пристрої), для централізованого відведення та очищення стічних вод, що пов'язані єдиним технологічним процесом;
- *централізоване водовідведення* - господарська діяльність із відведення та очищення стічних вод за допомогою системи централізованого водовідведення;
- (92) Відповідно до статті 6 Закону України «Про питну воду, питне водопостачання та водовідведення» державна політика у сфері питної води, питного водопостачання та водовідведення будується на принципах, зокрема:
- державного управління і регулювання відносин у сфері питної води, питного водопостачання та водовідведення;
 - невідворотності відповідальності у разі порушення законодавства у сфері питної води, питного водопостачання та водовідведення;

- додержання єдиних правил і норм усіма суб'єктами відносин у сфері питної води, питного водопостачання та водовідведення.
- (93) Постановою Кабінету Міністрів України від 05.07.2019 № 690 «Про затвердження Правил надання послуг з централізованого водопостачання та централізованого водовідведення і типових договорів про надання послуг з централізованого водопостачання та централізованого водовідведення», яка набрала чинності 13.08.2019 (далі – Постанова КМУ від 05.07.2019 №690) затверджено:
- Правила надання послуг з централізованого водопостачання та централізованого водовідведення (далі – Правила в редакції Постанови КМУ від 05.07.2019 № 690);
 - типовий договір з індивідуальним споживачем про надання послуг з централізованого водопостачання та централізованого водовідведення (з обслуговуванням внутрішньобудинкових систем);
 - типовий договір з індивідуальним споживачем про надання послуг з централізованого водопостачання та централізованого водовідведення (без обслуговування внутрішньобудинкових систем);
 - типовий договір з індивідуальним споживачем у будівлі, приміщення якої є самостійними об'єктами нерухомого майна, про надання послуг з централізованого водопостачання та централізованого водовідведення;
 - типовий договір з колективним споживачем про надання послуг з централізованого водопостачання та централізованого водовідведення;
 - типовий колективний договір про надання послуг з централізованого водопостачання та централізованого водовідведення (далі – Типові договори в редакції Постанови КМУ від 05.07.2019 № 690) .
- (94) Згідно з пунктом 6 Правил в редакції Постанови КМУ від 05.07.2019 № 690 надання послуг з централізованого водопостачання та централізованого водовідведення здійснюється виключно на договірних засадах. Зазначені послуги надаються споживачеві згідно з умовами договору, що укладається відповідно до типових договорів про надання комунальних послуг з урахуванням вимог Закону України «Про житлово-комунальні послуги».
- (95) Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 02.02.2022 № 85 «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 5 липня 2019р. № 690» (далі – Постанова від 02.02.2022 № 85), яка набрала чинності 04.02.2022, Правила надання послуг з централізованого водопостачання та централізованого водовідведення і типові договори про надання послуг з централізованого водопостачання та централізованого водовідведення для різних моделей організації договірних відносин та для різних категорій споживачів викладені в новій редакції (далі – Правила в редакції Постанови КМУ від 02.02.2022 № 85, Типові договори в редакції Постанови КМУ від 02.02.2022 № 85), а саме:
- типовий індивідуальний договір про надання послуг з централізованого водопостачання та централізованого водовідведення з обслуговуванням внутрішньобудинкових систем;
 - типовий індивідуальний договір про надання послуг з централізованого водопостачання та централізованого водовідведення ;
 - типовий договір з власником (користувачем) будівлі (приміщення у будівлі) про надання послуг з централізованого водопостачання та централізованого водовідведення;
 - типовий договір з колективним споживачем про надання послуг з централізованого водопостачання та централізованого водовідведення;
 - типовий колективний договір про надання послуг з централізованого водопостачання та централізованого водовідведення.
- (96) Згідно з пунктом 1 Правил в редакції Постанови КМУ від 02.02.2022 № 85 ці Правила регулюють відносини між суб'єктом господарювання, що провадить господарську

діяльність з централізованого водопостачання та/або централізованого водовідведення (далі - виконавець), та індивідуальним і колективним споживачем, який отримує або має намір отримувати послуги з централізованого водопостачання та централізованого водовідведення, а також визначеною власником (співвласниками) особою, що здійснює розподіл обсягів послуг.

- (97) Відповідно до пункту 5 Правил в редакції Постанови КМУ від 02.02.2022 № 85 послуги надаються споживачу згідно з умовами типового договору про надання послуг, що укладається з урахуванням особливостей, визначених Законом України “Про житлово-комунальні послуги”, та вимогами цих Правил.
- (98) З огляду на зазначене, згідно з положеннями діючого законодавства надання житлово-комунальних послуг здійснюється виключно на договірних засадах.
- (99) В свою чергу, договори про надання житлово-комунальних послуг повинні відповідати типовим або примірним договорам, форма яких затверджена Кабінетом Міністрів України або іншими уповноваженими законом державними органами відповідно до закону. При цьому саме на виконавця послуг законодавець покладає обов’язок забезпечення підготовки та укладення із споживачем відповідних договорів за законодавчо встановленою формою з визначенням відповідальності за дотримання умов їх виконання.
- (100) У ході здійснення в межах Миколаївської області державного контролю за дотриманням суб’єктами господарювання законодавства про захист економічної конкуренції на регіональному ринку послуг з централізованого водопостачання та централізованого водовідведення, за результатом аналізу інформації та документів, що надані КП «Арбузинський ККП», встановлено таке.
- (101) КП «Арбузинський ККП» надало Відділенню копії договорів, укладених у період 2022 року та січня-лютого 2023 року зі споживачами (фізичними особами та юридичними особами) про надання послуг з централізованого водовідведення (лист від 22.05.2023 №28 (вх. №65-01/1002 від 02.06.2023)).
- (102) Встановлено, що їх умови не відповідають умовам типових договорів, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 05.07.2019 № 690 «Про затвердження Правил надання послуг з централізованого водопостачання та централізованого водовідведення і типових договорів про надання послуг з централізованого водопостачання та централізованого водовідведення» (у редакції, яка діяла на момент укладення договорів, а саме у редакції Постанови КМУ від 02.02.2022 № 85).
- (103) Зокрема, Відділенням досліджені умови договорів, укладених КП «Арбузинський ККП» з фізичними особами у 2022 році, які є діючими, до прикладу:

Таблиця 1

№ з/п	Дата та № договору	Назва договору	Споживач	Адреса споживача
1	(«Інформація з обмеженим доступом»)	Про надання послуг централізованого водовідведення	(«Інформація з обмеженим доступом»)	(«Інформація з обмеженим доступом»)
2	(«Інформація з обмеженим доступом»)	Про надання послуг централізованого водовідведення	(«Інформація з обмеженим доступом»)	(«Інформація з обмеженим доступом»)
3	(«Інформація з обмеженим доступом»)	Про надання послуг централізованого водовідведення	(«Інформація з обмеженим доступом»)	(«Інформація з обмеженим доступом»)

- (104) У преамбулі договорів зазначається, що сторони керуються, зокрема Правилами надання послуг з централізованого опалення, постачання холодної та гарячої води і водовідведення та типового договору про надання послуг з централізованого опалення,

постачання холодної та гарячої води і водовідведення, затвердженими постановою Кабінету Міністрів України від 21.07.2005 №630. Слід відзначити, що згідно з пунктами 2 та 3 Постанови КМУ від 02.02.2022 №85 втратила чинність з 01.05.2022 постанова Кабінету Міністрів України від 21.07.2005 № 630 «Про затвердження Правил надання послуг з централізованого опалення, постачання холодної та гарячої води і водовідведення та типового договору про надання послуг з централізованого опалення, постачання холодної та гарячої води і водовідведення». Отже, на момент укладення вищезазначених договорів діючими були Типові договори в редакції Постанови КМУ від 02.02.2022 № 85.

- (105) Договори не відповідають умовам Типового індивідуального договору про надання послуг централізованого водопостачання та централізованого водовідведення у редакції Постанови КМУ від 02.02.2022 № 85, яка діяла на момент укладення договорів, про що свідчать такі обставини.
- (106) У пунктах 31 та 33 Типового договору встановлено, що розрахунковим періодом для оплати обсягу спожитих послуг є календарний місяць. Споживач здійснює оплату за цим договором щомісяця не пізніше останнього числа місяця, що настає за розрахунковим періодом.
- (107) Проте, у пункті 9 зазначених договорів визначено, що оплата послуг за розрахунковий місяць повинна бути здійснена споживачем шляхом перерахування грошей на банківський рахунок або в касу підприємства виконавця не пізніше 10 числа наступного за розрахунковим місяцем.
- (108) Зменшення в діючих договорах граничного строку внесення плати за спожиті послуги може призвести до ущемлення інтересів споживачів, оскільки надає можливість виконавцю нарахувати пеню за несвоєчасну сплату спожитих послуг та/або обмежити (припинити) надання послуг раніше строку, передбаченого законодавством.
- (109) У пункті 32 Типового договору визначено, що виконавець формує та надає споживачу рахунок на оплату спожитих послуг не пізніше ніж за десять днів до граничного строку внесення плати за спожиту послугу. Рахунок надається на паперовому носії. На вимогу або за згодою споживача рахунок може надаватися в електронній формі, зокрема за допомогою доступу до електронних систем обліку розрахунків споживачів.
- (110) Проте у зазначених договорах така умова Типового договору не передбачена. Відсутність у договорах визначеного способу отримання рахунків на оплату спожитих послуг порушує право споживачів на ознайомлення зі всіма складовими плати за надані послуги та може призвести до неправомірного її нарахування, а відтак до додаткових фінансових витрат споживачів.
- (111) У пункті 39 Типового договору визначено перелік прав споживача.
- (112) Проте у зазначених договорах не передбачено такі права споживача визначені підпунктами 2-4, 6, 8-12 пункту 39 Типового договору, а саме:
- без додаткової оплати одержувати від виконавця засобами зв'язку, зазначеними в розділі “Реквізити виконавця” цього договору, інформацію про ціни/тарифи на послуги, загальний розмір місячного платежу, структуру цін/тарифів на послуги, норми споживання та порядок надання послуг, а також про їх споживчі властивості у строк, визначений Законом України “Про доступ до публічної інформації”;
 - на відшкодування збитків, завданих його майну, шкоди, заподіяної його життю або здоров'ю внаслідок неналежного надання або ненадання послуг та незаконного проникнення в належне йому житло (інший об'єкт нерухомого майна) виконавця або його представників;
 - на усунення протягом 50 годин, якщо інше не визначено законодавством, виявлених недоліків у наданні послуг;
 - отримувати від виконавця неустойку (штраф) у розмірі 0,01 відсотка вартості середньодобового споживання послуг, визначеної за попередні 12 місяців (якщо попередніх місяців нараховується менш як 12 - за фактичний час споживання послуг, але

не менше 15 днів), за кожен день ненадання послуг, надання їх не в повному обсязі або неналежної якості (крім нормативних строків проведення аварійно-відновних робіт або періоду, протягом якого відбувалася ліквідація або усунення виявлених неполадок, пов'язаних з отриманням послуг, що виникли з вини споживача);

- складати та підписувати акти-претензії у зв'язку з порушенням порядку надання послуг, зміною їх споживчих властивостей та перевищенням строків проведення аварійно-відновних робіт;

- без додаткової оплати отримувати від виконавця на зазначений споживачем засіб зв'язку детальний розрахунок розподілу обсягу спожитої послуги між споживачами будинку у строк, визначений Законом України "Про доступ до публічної інформації";

- без додаткової оплати отримувати на зазначений споживачем засіб зв'язку інформацію про проведені виконавцем нарахування плати за послуги (з розподілом за періодами та видами нарахувань) та отримані від споживача платежі у строк, визначений Законом України "Про доступ до публічної інформації";

- на неоплату вартості послуг у разі їх невикористання (за відсутності приладів обліку) за період тимчасової відсутності в житловому приміщенні (іншому об'єкті нерухомого майна) споживача та інших осіб понад 30 календарних днів за умови документального підтвердження;

- звертатися до суду у разі порушення виконавцем умов цього договору.

(113) Відсутність у договорах законодавчо встановлених прав споживачів може призвести до звуження кола прав споживачів та обмеження способів захисту їх порушених прав з боку виконавця порівняно з нормами діючого законодавства.

(114) У пункті 42 Типового договору визначено перелік зобов'язань виконавця.

(115) Проте у зазначених договорах не передбачено такі зобов'язання виконавця, визначені підпунктами 3, 7, 9-14, 16, 17 пункту 42 Типового договору, а саме:

- вирішувати питання, пов'язані з порушенням функціонування систем централізованого водопостачання та водовідведення (аварійні ситуації), відповідно до плану оперативних дій із забезпечення споживачів питною водою у відповідному населеному пункті (районі);

- своєчасно проводити підготовку об'єктів, що забезпечують надання послуг та перебувають у його власності (користуванні), до експлуатації в осінньо-зимовий період;

- вживати заходів до ліквідації аварій, усунення порушень якості послуг, що сталися з вини виконавця або на об'єктах, що забезпечують надання послуг та перебувають у його власності (користуванні), в строки, встановлені законодавством;

- виплачувати споживачу штраф за перевищення встановлених строків проведення аварійно-відновних робіт на об'єктах, що забезпечують надання послуг та перебувають у його власності (користуванні), у розмірі, визначеному цим договором;

- своєчасно реагувати на виклики споживача, підписувати акти-претензії, вести облік вимог (претензій) споживача у зв'язку з порушенням порядку надання послуг;

- своєчасно та за власний рахунок проводити роботи з усунення виявлених неполадок, пов'язаних з наданням послуг, що виникли з його вини;

- інформувати споживачів про намір зміни цін/тарифів на комунальні послуги відповідно до законодавства;

- здійснювати розподіл загальнобудинкового обсягу послуг між співвласниками багатоквартирного будинку в порядку, передбаченому законодавством та цим договором;

- протягом п'яти робочих днів надсилати управителю або відповідним виконавцям скарги споживачів щодо надання комунальних послуг у разі, коли вирішення таких питань належить до повноважень управителя або інших виконавців послуг;

- самостійно протягом місяця, що настає за розрахунковим періодом, здійснювати перерахунок вартості послуг за весь період їх ненадання, надання не в повному обсязі або неналежної якості відповідно до порядку, визначеного Кабінетом Міністрів України, а також сплачувати споживачеві неустойку (штраф) у розмірі 0,01 відсотка середньодобової вартості споживання послуг з централізованого водопостачання та централізованого водовідведення, визначеної за попередні 12 місяців (якщо попередніх місяців

нараховується менш як 12 - за фактичний час споживання послуг), за кожен день ненадання послуг, надання їх не в повному обсязі або неналежної якості (за виключенням нормативних строків проведення аварійно-відновних робіт або періоду, протягом якого відбувалися ліквідація або усунення виявлених неполадок, пов'язаних з отриманням послуг, що виникли з вини споживача).

- (116) Відсутність у договорах таких законодавчо встановлених зобов'язань виконавця може призвести до зменшення обсягів зобов'язань виконавця та обмеження прав споживачів, що впливають із таких зобов'язань виконавця; зменшення способів захисту їх порушених прав з боку виконавця; позбавлення споживача, у передбачених законодавством випадках, прав на проведення відповідних перерахунків розміру плати за послуги, вартості послуг, виплати штрафів; недоотримання споживачем коштів за період ненадання послуг, надання їх не в повному обсязі або неналежної якості.
- (117) Пунктом 16 договорів від (*«Інформація з обмеженим доступом»*), від (*«Інформація з обмеженим доступом»*) та пунктом 18 договору від (*«Інформація з обмеженим доступом»*) визначено, що за несвоєчасну оплату послуг споживач зобов'язаний сплатити виконавцю, крім суми заборгованості, пеню в розмірі подвійної облікової ставки НБУ від суми простроченого платежу за кожний день прострочення.
- (118) Проте пунктом 44 Типового договору передбачено, що у разі несвоєчасного здійснення платежів споживач зобов'язаний сплатити пеню в розмірі 0,01 відсотка суми боргу за кожний день прострочення. Загальний розмір сплаченої пені не може перевищувати 100 відсотків загальної суми боргу. Нарахування пені починається з першого робочого дня, що настає за останнім днем граничного строку внесення плати за послуги. Пеня не нараховується за умови наявності заборгованості держави за надані населенню пільги та житлові субсидії та/або наявності у споживача заборгованості з оплати праці, підтвердженої належним чином.
- (119) Отже, умова договору щодо зобов'язання споживача сплати виконавцю, у разі несвоєчасної оплати послуг, пеню у розмірі подвійної облікової ставки Національного Банку України від суми простроченого платежу за кожний день прострочення, суперечить вищезазначеним положенням Типового договору, що може призвести до необґрунтованих нарахувань за вказані послуги у разі несвоєчасного здійснення платежів споживачем, та, відповідно, до додаткових фінансових витрат споживача.
- (120) Пунктом 45 Типового договору визначено, що виконавець має право обмежити (припинити) надання послуг споживачеві у разі непогашення в повному обсязі заборгованості з оплати спожитих послуг. Виконавець надсилає споживачеві попередження про те, що у разі непогашення ним заборгованості надання послуг може бути обмежене (припинене), рекомендованим листом (з повідомленням про вручення) та шляхом повідомлення споживачеві через його особистий кабінет. Таке попередження надсилається споживачеві не раніше наступного робочого дня після закінчення граничного строку оплати, визначеного законодавством та/або договором. Обмеження (припинення) надання послуг здійснюється виконавцем відповідно до частини четвертої статті 26 Закону України "Про житлово-комунальні послуги" протягом 30 днів з дня отримання споживачем попередження від виконавця.
- (121) Пунктом 46 Типового договору визначено, що постачання послуг у разі їх обмеження (припинення) відновлюється в повному обсязі протягом наступного дня з дати повного погашення заборгованості за фактично спожиті послуги чи з дати укладення угоди про реструктуризацію заборгованості. Витрати виконавця, пов'язані з відновленням надання послуг споживачу, підлягають відшкодуванню за рахунок споживача відповідно до кошторису витрат на відновлення надання послуг, складеного виконавцем.
- (122) Пунктом 12.3. зазначених договорів, які укладені КП «Арбузинський ККП», визначено, що виконавець має право припинити надання послуг у разі прострочення оплати понад 1 місяць до ліквідації заборгованості та оплати споживачем робіт з припинення та відновлення надання послуг.

- (123) Відсутність у зазначених договорах умов Типового договору щодо обов'язку виконавця послуг надсилати споживачеві попередження про те, що у разі непогашення ним заборгованості надання послуг може бути обмежене (припинене); встановлених способів та строку надіслання такого попередження та строку, протягом якого після отримання споживачем такого попередження здійснюється виконавцем обмеження (припинення) надання послуг, може призвести до ущемлення інтересів споживачів, оскільки надає можливість виконавцю послуг обмежувати (припиняти) надання послуг раніше від встановленого законодавством строку.
- (124) Відсутність у зазначених договорах умови Типового договору щодо відновлення послуг у разі укладення угоди про реструктуризацію заборгованості може призвести до недотримання виконавцем такої вимоги, та як наслідок це може призвести до невідновлення послуг споживачу. Також відсутність у договорах умов Типового договору щодо строків відновлення в повному обсязі постачання послуг у разі їх обмеження (припинення) може надавати можливість виконавцю послуг затримувати відновлення послуг споживачу.
- (125) Також Відділенням досліджені умови договорів, укладених КП «Арбузинський ККП» з юридичними особами у 2022 році та у 2023 році, зокрема, наведені у таблиці 2.

Таблиця 2

№ з/п	Дата та № договору	Назва договору	Споживач	Адреса споживача
1	(«Інформація з обмеженим доступом»)	Про надання послуг по обслуговуванню системи каналізації та водовідведення	(«Інформація з обмеженим доступом»)	(«Інформація з обмеженим доступом»)
2	(«Інформація з обмеженим доступом»)	Про надання послуг по обслуговуванню системи каналізації та водовідведення	(«Інформація з обмеженим доступом»)	(«Інформація з обмеженим доступом»)
3	(«Інформація з обмеженим доступом»)	Про надання послуг по обслуговуванню системи каналізації та водовідведення	(«Інформація з обмеженим доступом»)	(«Інформація з обмеженим доступом»)
4	(«Інформація з обмеженим доступом»)	Про надання послуг по обслуговуванню системи каналізації та водовідведення	(«Інформація з обмеженим доступом»)	(«Інформація з обмеженим доступом»)
5	(«Інформація з обмеженим доступом»)	Про надання послуг по обслуговуванню системи каналізації та водовідведення	(«Інформація з обмеженим доступом»)	(«Інформація з обмеженим доступом»)
6	(«Інформація з обмеженим доступом»)	Про надання послуг по обслуговуванню системи каналізації та водовідведення	(«Інформація з обмеженим доступом»)	(«Інформація з обмеженим доступом»)
7	(«Інформація з обмеженим доступом»)	Про надання послуг по обслуговуванню системи каналізації та водовідведення	(«Інформація з обмеженим доступом»)	(«Інформація з обмеженим доступом»)
8	(«Інформація з обмеженим доступом»)	Про надання послуг по обслуговуванню системи каналізації та водовідведення	(«Інформація з обмеженим доступом»)	(«Інформація з обмеженим доступом»)
9	(«Інформація з обмеженим доступом»)	Про надання послуг по	(«Інформація з	(«Інформація з

	я з обмеженим доступом»)	обслуговуванню системи каналізації та водовідведення	обмеженим доступом»)	обмеженим доступом»)
10	(«Інформація з обмеженим доступом»)	Про надання послуг по обслуговуванню системи каналізації та водовідведення	(«Інформація з обмеженим доступом»)	(«Інформація з обмеженим доступом»)
11	(«Інформація з обмеженим доступом»)	Про надання послуг по обслуговуванню системи каналізації та водовідведення	(«Інформація з обмеженим доступом»)	(«Інформація з обмеженим доступом»)

- (126) Встановлено, що договори не відповідають умовам Типового договору з власником (користувачем) будівлі (приміщення у будівлі) про надання послуг з централізованого водопостачання та водовідведення у редакції Постанови КМУ від 02.02.2022 № 85, яка діяла на момент укладення договорів, про що свідчать такі обставини.
- (127) У пунктах 21 та 23 Типового договору встановлено, що розрахунковим періодом для оплати обсягу спожитих послуг є календарний місяць. Початок і закінчення розрахункового періоду для розрахунку розміру плати за абонентське обслуговування завжди збігаються з початком і закінченням календарного місяця відповідно. Споживач здійснює оплату за цим договором щомісяця не пізніше останнього числа місяця, що є розрахунковим періодом.
- (128) Проте у пункті 7 зазначених договорів визначено, що споживач зобов'язується вчасно до 25 числа кожного місяця вносити плату за послуги.
- (129) Зменшення в діючих договорах граничного строку внесення плати за спожиті послуги може призвести до ущемлення інтересів споживачів, оскільки надає можливість виконавцю нарахувати пеню за несвоєчасну сплату спожитих послуг та/або обмежити (припинити) надання послуг раніше строку, передбаченого законодавством.
- (130) У пункті 22 Типового договору визначено, що виконавець формує та надає споживачу рахунок на оплату спожитих послуг не пізніше ніж за десять днів до граничного строку внесення плати за спожиту послугу. Рахунок надається на паперовому носії. На вимогу або за згодою споживача рахунок може надаватися в електронній формі, у тому числі за допомогою доступу до електронних систем обліку розрахунків споживачів.
- (131) Проте у зазначених договорах така умова Типового договору не передбачена. Відсутність у договорах визначеного способу отримання рахунків на оплату спожитих послуг порушує право споживачів на ознайомлення зі всіма складовими плати за надані послуги та може призвести до неправомірного її нарахування, а відтак до додаткових фінансових витрат споживачів.
- (132) У пункті 27 Типового договору визначено перелік прав споживача.
- (133) Проте у зазначених договорах не передбачено права споживача, визначені підпунктами 1-12 пункту 27 Типового договору, а саме:
- одержувати своєчасно та належної якості послуги згідно із законодавством та умовами договору;
 - без додаткової оплати одержувати від виконавця інформацію про ціни/тарифи, загальну вартість місячного платежу, структуру цін/тарифів, порядок оплати, норми споживання та порядок надання послуг, а також про їх споживчі властивості;
 - на відшкодування збитків, завданих його майну, шкоди, заподіяної його життю або здоров'ю внаслідок неналежного надання або ненадання послуг та незаконного проникнення в належне йому житло (інший об'єкт нерухомого майна);
 - на усунення протягом строку, встановленого договором або законодавством, виявлених недоліків у наданні послуг;
 - на зменшення у встановленому законодавством порядку розміру плати за послуги у разі їх ненадання, надання не в повному обсязі або неналежної якості;

- отримувати від виконавця штраф у розмірі, визначеному договором, за перевищення нормативних строків проведення аварійно-відновних робіт;
 - на перевірку кількості та якості послуг у встановленому законодавством порядку;
 - складати та підписувати акти-претензії у зв'язку з порушенням порядку надання послуг, зміною їх споживчих властивостей та перевищенням строків проведення аварійно-відновних робіт;
 - без додаткової оплати отримувати інформацію про проведені виконавцем нарахування (з розподілом за періодами та видами нарахувань) та отримані від споживача платежі;
 - розірвання договору про надання послуг за умови попередження про це виконавця не менш як за два місяці до дати розірвання договору та допуску виконавця для здійснення технічного припинення надання послуг;
 - отримувати без додаткової оплати від виконавця детальний розрахунок обсягу спожитих послуг між споживачами багатоквартирного будинку (для власників (користувачів) приміщення у будівлі);
 - звертатися до суду в разі порушення виконавцем умов договору.
- (134) Відсутність у договорах законодавчо встановлених прав споживачів може призвести до звуження кола прав споживачів та обмеження способів захисту їх порушених прав з боку виконавця порівняно з нормами діючого законодавства.
- (135) У пункті 30 Типового договору визначено перелік зобов'язань виконавця.
- (136) Проте у зазначених договорах, що укладені КП «Арбузинський ККП», не передбачено ряд зобов'язань виконавця, визначених підпунктами 1, 3-14, 16, 17 пункту 30 Типового договору, а саме - відсутні:
- надавати споживачу послуги з централізованого водопостачання та/або централізованого водовідведення відповідно до умов договору;
 - вирішувати питання, пов'язані з порушенням функціонування систем централізованого водопостачання та водовідведення (аварійні ситуації), відповідно до плану оперативних дій із забезпечення споживачів питною водою у відповідному населеному пункті (районі);
 - відшкодовувати збитки, завдані споживачу внаслідок порушення вимог законодавства у сфері питної води, питного водопостачання та централізованого водовідведення, що сталося з його вини;
 - забезпечувати своєчасність надання, безперервність і відповідну якість послуг згідно із законодавством та умовами договору, зокрема шляхом створення системи управління якістю відповідно до національних або міжнародних стандартів;
 - без додаткової оплати надавати споживачу в установленому законодавством порядку необхідну інформацію про ціни/тарифи, загальну вартість місячного платежу, структуру цін/тарифів, норми споживання, порядок надання послуг, їх споживчі властивості, а також іншу інформацію, передбачену законодавством;
 - у міжопалювальний період проводити підготовку об'єктів житлово-комунального господарства до експлуатації в осінньо-зимовий період;
 - розглядати у визначений законодавством строк претензії та скарги споживача і проводити відповідні перерахунки розміру плати за послуги в разі їх ненадання, надання не в повному обсязі, несвоєчасно або неналежної якості, а також в інших випадках, визначених договором;
 - вживати заходів до ліквідації аварій, усунення порушень якості послуг, що сталися з вини виконавця або на об'єктах, що забезпечують надання послуг та перебувають у його власності (користуванні), у строк, встановлений договором, але не більше семи діб;
 - виплачувати споживачу штраф за перевищення встановлених строків проведення аварійно-відновних робіт на об'єктах, що забезпечують надання послуг та перебувають у його власності (користуванні), у розмірі, визначеному договором;
 - своєчасно реагувати на виклики споживача, підписувати акти-претензії, вести облік вимог (претензій) споживача у зв'язку з порушенням порядку надання послуг;

- своєчасно та за власний рахунок проводити роботи з усунення виявлених неполадок, пов'язаних з наданням послуг, що виникли з його вини;
 - інформувати споживачів про намір зміни цін/тарифів на послуги відповідно до законодавства;
 - відшкодовувати збитки, завдані майну, шкоду, заподіяну життю або здоров'ю споживача внаслідок неналежного надання або ненадання послуги та незаконного проникнення в належну йому будівлю (приміщення у будівлі);
 - прибути на виклик споживача для перевірки якості надання послуги у строк не пізніше ніж протягом однієї доби з моменту отримання відповідного повідомлення споживача;
 - самостійно протягом місяця, що настає за розрахунковим періодом, здійснювати перерахунок вартості послуг за весь період їх ненадання, надання не в повному обсязі або неналежної якості відповідно до порядку, визначеного Кабінетом Міністрів України, а також сплачувати споживачеві неустойку (штраф) у розмірі 0,01 відсотка середньодобової вартості споживання послуг з централізованого водопостачання та централізованого водовідведення, визначеної за попередні 12 місяців (якщо попередніх місяців нараховується менш як 12 - за фактичний час споживання послуг), за кожен день ненадання послуг, надання їх не в повному обсязі або неналежної якості (за виключенням нормативних строків проведення аварійно-відновних робіт або періоду, протягом якого відбувалися ліквідація або усунення виявлених неполадок, пов'язаних з отриманням послуг, що виникли з вини споживача).
- (137) Відсутність у договорах таких законодавчо встановлених зобов'язань виконавця може призвести до зменшення обсягів зобов'язань виконавця та обмеження прав споживачів, що випливають із таких зобов'язань виконавця; зменшення способів захисту їх порушених прав з боку виконавця; позбавлення споживача, у передбачених законодавством випадках, прав на відшкодування завданих збитків, проведення відповідних перерахунків розміру плати за послуги, вартості послуг, виплати штрафів; недоотримання споживачем коштів за період ненадання послуг, надання їх не в повному обсязі або неналежної якості.
- (138) Пунктом 8 зазначених договорів, що укладені КП «Арбузинський ККП», визначено, що у разі несвоєчасної або часткової оплати споживач сплачує виконавцю пеню у розмірі 0,5% від суми простроченого платежу за кожний день затримки.
- (139) Проте пунктом 32 Типового договору передбачено, що у разі несвоєчасного здійснення платежів споживач зобов'язаний сплатити пеню в розмірі _____ гривень, але не більше 0,01 відсотка суми боргу за кожний день прострочення. Загальний розмір сплаченої пені не може перевищувати 100 відсотків загальної суми боргу. Нарахування пені починається з першого робочого дня, що настає за останнім днем граничного строку внесення плати за послугу. Для споживача, що є власником індивідуального (садибного) житлового будинку, пеня не нараховується за умови наявності заборгованості держави за надані населенню пільги та житлові субсидії та/або наявності у споживача заборгованості з оплати праці, підтвердженої належним чином.
- (140) Отже, умова договору щодо зобов'язання споживача сплати виконавцю, у разі несвоєчасної або часткової оплати послуг, пені у розмірі 0,5% від суми простроченого платежу за кожний день затримки суперечить вищезазначеним положенням Типового договору, що може призвести до необґрунтованих нарахувань за вказані послуги у разі несвоєчасного здійснення платежів споживачем, та, відповідно, до додаткових фінансових витрат споживача.
- (141) У пункті 31-37 Типового договору визначені умови, що стосуються відповідальності сторін за порушення умов договору.
- (142) Проте у договорах, що укладені КП «Арбузинський ККП» з юридичними особами, не передбачені будь-які умови, що стосуються відповідальності сторін.
- (143) Зокрема, зазначеними пунктами Типового договору передбачені такі види відповідальності сторін:

- у разі несвоєчасного здійснення платежів споживач зобов'язаний сплатити пеню в розмірі _____ гривень, але не більше 0,01 відсотка суми боргу за кожний день прострочення. Загальний розмір сплаченої пені не може перевищувати 100 відсотків загальної суми боргу;
 - у разі ненадання послуг, надання їх не в повному обсязі або неналежної якості виконавець зобов'язаний самостійно протягом місяця, що настає за розрахунковим періодом, здійснити перерахунок вартості послуг за весь період їх ненадання, надання не в повному обсязі або неналежної якості відповідно до порядку, визначеного Кабінетом Міністрів України, а також сплатити споживачу неустойку (штраф) у розмірі 0,01 відсотка вартості середньодобового споживання послуги, визначеної за попередні 12 місяців (якщо попередніх місяців нараховується менш як 12 - за фактичний час споживання послуги, але не менше 15 днів), за кожен день ненадання послуг, надання їх не в повному обсязі або неналежної якості (крім нормативних строків проведення аварійно-відновних робіт або періоду, протягом якого відбувалися ліквідація або усунення виявлених неполадок, пов'язаних з отриманням послуг, що виникли з вини споживача);
 - виконавець має право обмежити (припинити) надання послуг споживачу в разі непогашення в повному обсязі заборгованості за спожиті послуги протягом 30 днів з дня отримання споживачем попередження від виконавця.
- (144) Відсутність в укладених договорах наведених положень Типового договору позбавляє споживачів права бути обізнаними із встановленими законодавством видами відповідальності за порушення умов договору як безпосередньо для споживача, так і для виконавця, зокрема зменшення обсягів відповідальності для виконавця, та до недоотримання споживачем коштів у разі ненадання виконавцем послуг, надання їх не в повному обсязі або неналежної якості.
- (145) Таким чином, КП «Арбузинський ККП», уклавши у період з лютого 2022 року по лютий 2023 року договори про надання послуг з централізованого водовідведення зі споживачами, які не відповідають умовам типових договорів про надання послуг з централізованого водопостачання та водовідведення, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 05.07.2019 № 690 (у редакції Постанови КМУ від 02.02.2022 № 85, яка діяла на момент укладення договорів), звузило коло прав споживачів та власної відповідальності за порушення умов цих договорів, тобто уклало договори на власних умовах.
- (146) Відповідно до положень статті 179 Господарського кодексу України (далі – ГК), яка визначає загальні умови укладання договорів, що породжують господарські зобов'язання, Кабінет Міністрів України, уповноважені ним або законом органи виконавчої влади, державні органи та органи державної влади можуть рекомендувати суб'єктам господарювання орієнтовні умови господарських договорів (примірні договори), а у визначених законом випадках - затверджувати типові договори. При укладенні господарських договорів сторони можуть визначати зміст договору на основі, зокрема типового договору, затвердженого Кабінетом Міністрів України, чи у випадках, передбачених законом, іншим державним органом або органом державної влади, коли сторони не можуть відступати від змісту типового договору, але мають право конкретизувати його умови.
- (147) Статтею 184 ГК регламентовано, зокрема, що укладення господарських договорів на основі типових договорів повинно здійснюватися з додержанням умов, передбачених статтею 179 цього Кодексу, не інакше як шляхом викладення договору у вигляді єдиного документа та відповідно до правил, встановлених нормативно-правовими актами щодо застосування типового договору.
- (148) З огляду на зазначене, КП «Арбузинський ККП» повинно було укласти договори зі споживачами про надання послуг з централізованого водовідведення відповідно до типових договорів, не відступаючи від їх змісту, тобто не зменшуючи обсягів прав споживача та власної відповідальності за порушення умов цього договору.

- (149) В свою чергу, дії КП «Арбузинський ККП», які полягають в укладенні у період з лютого 2022 року по лютий 2023 року договорів про надання послуг з централізованого водовідведення зі споживачами у редакціях, які не відповідають положенням чинного законодавства, можуть призвести до ущемлення прав та інтересів споживачів.

6. Антиконтурентні наслідки дій КП «Арбузинський ККП»

- (150) Відповідно до частини першої статті 13 Закону України «Про захист економічної конкуренції» зловживанням монополюючим (домінуючим) становищем на ринку є дії чи бездіяльність суб'єкта господарювання, який займає монополюне (домінуюче) становище на ринку, що призвели або можуть призвести до недопущення, усунення чи обмеження конкуренції, або ущемлення інтересів інших суб'єктів господарювання чи споживачів, які були б неможливими за умов існування значної конкуренції на ринку.
- (151) Унаслідок укладення КП «Арбузинський ККП» у період з лютого 2022 року по лютий 2023 року договорів про надання послуг з централізованого водовідведення, умови яких не відповідають діючій редакції типових договорів, зменшилися обсяги прав споживачів та власної відповідальності виконавця послуг за порушення умов договору, що може призвести до порушення прав та ущемлення інтересів споживачів.
- (152) Така поведінка КП «Арбузинський ККП» є можливою лише внаслідок відсутності вибору для споживачів інших виконавців послуг централізованого водовідведення.
- (153) З огляду на зазначене, завдяки ринковій владі КП «Арбузинський ККП» має можливість нав'язувати споживачам умови договорів, які не передбачені нормами чинного законодавства, для можливості отримання послуг з централізованого водовідведення, що, в тому числі, може мати наслідком обмеження прав та ущемлення інтересів споживачів послуг.
- (154) Така поведінка притаманна саме монополюючому утворенню, оскільки у взаємовідносинах із суб'єктом господарювання, що має монополюну владу, споживачі його послуг знаходяться з ним у нерівних умовах, змушені погоджуватись на всі вимоги та умови для можливості отримання послуг та фактично позбавлені захисту своїх прав та законних інтересів.

7. Неможливість вчинення КП «Арбузинський ККП» дій за умов існування значної конкуренції на ринку

- (155) Наявність у суб'єкта господарювання монополюючого (домінуючого) становища на ринку не є протиправним, однак такий суб'єкт господарювання має усвідомлювати можливість певного обмеження своєї діяльності з точки зору дотримання законодавства про захист економічної конкуренції, визначати свою поведінку на основі пріоритету прав споживачів та у будь-якому разі не створювати умови, які породжують або можуть породжувати порушення їх прав та ущемлення інтересів.
- (156) Унаслідок вчинення КП «Арбузинський ККП» дій, які полягали в укладенні договорів зі споживачами про надання послуг з централізованого водовідведення, умови яких не відповідають діючій редакції типових договорів, тим самим зменшивши обсяги прав споживачів та власної відповідальності за порушення умов цього договору, його привабливість для споживачів могла б різко зменшитися і тому за умов існування значної конкуренції на ринку, необхідною ознакою якої відповідно до абзацу другого статті 1 Закону України «Про захист економічної конкуренції» є можливість вибору у споживачів, КП «Арбузинський ККП» істотно втратило б свою ринкову частку та, як наслідок, прибуток.

8. Висновки

- (157) Відповідно до частини третьої статті 13 Закону України «Про захист економічної конкуренції» зловживання монопольним (домінуючим) становищем на ринку забороняється і тягне за собою відповідальність згідно з законом.
- (158) Зловживання монопольним (домінуючим) становищем за умовами пункту 2 статті 50 цього Закону визнається порушенням законодавства про захист економічної конкуренції.
- (159) Таким чином, з огляду на те, що КП «Арбузинський ККП» у період 2022 року по квітень 2023 року на ринку послуг з централізованого водовідведення в територіальних (географічних) межах смт Арбузинка Первомайського району Миколаївської області, де розташовані діючі каналізаційні мережі, які належать або використовуються (експлуатуються) КП «Арбузинський ККП», мало ознаки монопольного (домінуючого) становища, оскільки на цьому ринку у нього немає жодного конкурента, тобто з часткою 100%, дії КП «Арбузинський ККП», які полягали в укладенні у період з лютого 2022 року по лютий 2023 року договорів зі споживачами про надання послуги з централізованого водовідведення, умов яких не відповідають умовам типових договорів, тим самим зменшивши обсяги прав споживачів та власної відповідальності за порушення умов цього договору, містять ознаки порушення законодавства про захист економічної конкуренції, передбаченого пунктом 2 статті 50 та частиною першою статті 13 Закону України «Про захист економічної конкуренції», у вигляді зловживання монопольним (домінуючим) становищем на ринку послуг з централізованого водовідведення шляхом вчинення дій, що можуть призвести до ущемлення інтересів споживачів, які були б неможливими за умов існування значної конкуренції на ринку.
- (160) У той же час, у ході здійснення дослідження Відділенням не виявлено фактів, які б свідчили про завдання значних збитків споживачам внаслідок вказаних дій КП «Арбузинський ККП».
- (161) З огляду на зазначене, дії КП «Арбузинський ККП» не призвели до суттєвого обмеження чи спотворення конкуренції, порушення не завдало значних збитків окремим особам, порушення не завдало значних збитків суспільству.
- (162) Згідно з частиною першою статті 46 Закону України «Про захист економічної конкуренції» органи Антимонопольного комітету України мають право надавати рекомендації органам влади, органам місцевого самоврядування, органам адміністративно-господарського управління та контролю, суб'єктам господарювання, об'єднанням стосовно припинення дій, які містять ознаки порушення законодавства про захист економічної конкуренції, усунення причин виникнення цих порушень і умов, що їм сприяють.

Враховуючи вищевикладене, керуючись статтями 7, 12, 14 Закону України «Про Антимонопольний комітет України», статтею 46 Закону України «Про захист економічної конкуренції», пунктами 3, 11 Положення про територіальне відділення Антимонопольного комітету України, затвердженого розпорядженням Антимонопольного комітету України від 23.02.2001 № 32-р, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 30.03.2001 за № 291/5482 із змінами та доповненнями, адміністративна колегія Південного міжобласного територіального відділення Антимонопольного комітету України

РЕКОМЕНДУЄ:

КП «Арбузинський ККП» (ідентифікаційний код юридичної особи (*«Інформація з обмеженим доступом»*)); місцезнаходження: (*«Інформація з обмеженим доступом»*) припинити дії, які містять ознаки порушення законодавства про захист економічної конкуренції, викладені у цих рекомендаціях, зокрема шляхом:

- укладення із споживачами договорів про надання послуг з централізованого водовідведення у відповідності до вимог типових договорів про надання послуг з централізованого водопостачання та централізованого водовідведення, затверджених

постановою Кабінету Міністрів України від 05.07.2019 № 690 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 02.02.2022 № 85 «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 05.07.2019 №690»);

- інформування споживачів, з якими укладено договори про надання послуг з централізованого водовідведення, умови яких не відповідають типовим договорам, про можливість переукладання та/або внесення змін у відповідності до типових договорів.

Зазначаємо, що відповідно до частини другої статті 46 Закону України «Про захист економічної конкуренції» рекомендації органів Антимонопольного комітету України підлягають обов'язковому розгляду органами чи особами, яким вони надані.

Відповідно до частини третьої статті 46 Закону України «Про захист економічної конкуренції» за умови виконання положень цих рекомендацій у разі, якщо порушення не призвело до суттєвого обмеження чи спотворення конкуренції, не завдало значних збитків окремим особам чи суспільству та вжито відповідних заходів для усунення наслідків порушення, Південне міжобласне територіальне відділення Антимонопольного комітету України не розпочинатиме провадження у справі про порушення законодавства про захист економічної конкуренції.

Про результати розгляду рекомендацій необхідно повідомити Південне міжобласне територіальне відділення Антимонопольного комітету України **упродовж двох місяців з дня їх отримання** з наданням документів, підтверджуючих виконання рекомендацій.

Голова Колегії

Андрій БОРИСЕНКО